

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC

(Giảng Giải Đề Tử Quy)

Tập 16

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chào mọi người buổi tối! Có nhiều bạn đã rất quen mặt, tối nào cũng đến nghe giảng, chúng tôi là sau khi tan làm, ăn cơm xong, thậm chí chưa ăn cơm đã vội đến nghe giảng. Không lão phu tử có nói, một người cầu học vấn có ba pháp bảo là trí - nhân - dũng, “hiếu học gần với trí, lực hành gần với nhân, biết sỉ gần với dũng”. Chỉ cần ham học thì sẽ gần với trí tuệ; khi chúng ta nỗ lực thực hiện lời dạy bảo của thánh hiền thì sẽ dần dần cảm nhận được tâm của thánh hiền và cũng có thể cảm nhận được nhu cầu của mọi người, từ đó tâm đồng cảm, tâm nhân từ của chúng ta cũng sẽ xuất hiện; “biết sỉ gần với dũng”, thật sự có thể nhận ra được lỗi lầm của mình, tiếp đó là sửa chữa lỗi lầm của mình, có thể hàng phục phiền não, thói quen xấu của mình, đây mới là người dũng cảm thực sự. Rất nhiều bạn đã làm được “hiếu học gần với trí”, và sự ham học của bạn sẽ mang lại ảnh hưởng rất tốt cho gia đình.

Tôi nhớ lúc cha tôi tiếp quản phòng chứng khoán của ngân hàng thì đã hơn 50 tuổi, bởi vì tiếp quản phòng chứng khoán thì trong đơn vị phải có một người có chứng chỉ hành nghề, nên đã cử rất nhiều đồng nghiệp cùng đi thi để lấy chứng chỉ. Cha tôi là người lớn tuổi nhất, đã hơn 50 tuổi rồi mà vẫn đi thi, tôi thấy tối đến cha tôi ngồi đó xem sách. Kết quả thi chỉ có một người thi đậu, những người trẻ tuổi khác đều thi trượt, không ngờ cha tôi lại thi đậu. Bạn xem cha tôi không nói gì, nhưng chính hành động của ông đã khiến chúng tôi khâm phục ông rồi. Người làm con cái như chúng tôi đây có thể không ham học được không? Có thể thua cha của mình sao? Cho nên trên làm dưới noi theo, khi tâm ham học này của chúng ta có thể duy trì không gián đoạn, tin rằng đây nhất định là sự khởi đầu rất tốt cho gia đình của bạn. Tiết học buổi sáng vừa hay đã báo cáo xong đoạn Nhập Tắc Hiếu.

Tiếp theo là chủ đề thứ hai Xuất Tắc Đễ, chữ “xuất” này là chỉ ngoài gia đình ra thì phải học tập “đễ”, “đễ” là thái độ lễ phép bao gồm anh thương em, em

kính anh, bao gồm việc tôn kính người lớn. Bởi vì anh em trong gia đình có thể thân thiết, có thể dùng lễ đối đãi thì đương nhiên khi họ ra ngoài giao tiếp với mọi người thì có thể dùng thái độ này để đối nhân xử thế. Nếu trong nhà cãi nhau, không giữ lễ nghĩa với anh em, thì khi ra ngoài liệu họ có thể đột nhiên trở nên rất quy củ không? Có khả năng này không? Không thể nào. Vì vậy, muốn nhận biết một người thì tới đâu có thể nhìn thấy rõ ràng nhất? Gọi là “không vào hang cọp sao bắt được cọp con”, trực tiếp tới nhà họ. Rất nhiều hành vi đối nhân xử thế của chúng ta, quả thật dưỡng thành từ trong gia đình, đó là lý do tại sao giáo dục gia đình quan trọng như vậy! Có câu “môn đăng hộ đối”, là “môn đăng” gì? Là “hộ đối” gì? Điều quan trọng nhất là gia giáo, là đức hạnh. Hiện nay, môn đăng hộ đối là gì vậy? Là tiền tài. Sao mọi người đều biết hết vậy? Tôi tương đối ít kinh nghiệm. “Đối” sai rồi, bản chất sai rồi thì kết quả sẽ phiền phức. Cho nên đức hạnh mới là gốc của gia đình, mới là gốc của quốc gia, tuyệt đối không phải tiền tài.

Trong Hiếu Kinh có một đoạn dạy bảo rất quan trọng: “Dạy dân thương yêu, không gì bằng hiếu; dạy dân lễ kính, không gì bằng để.” Dạy dỗ nhân dân làm thế nào yêu thương người khác, làm thế nào quan tâm người khác, thì không gì hiệu quả bằng việc dạy hiếu, “không gì bằng hiếu”; dạy dỗ nhân dân có chừng mực, “dạy dân lễ kính”, biết tôn kính người khác, thì không có phương pháp nào tốt hơn là dạy để, “không gì bằng để”. Vì vậy, “để” còn bao gồm giáo dục lễ phép, Không phụ tử cũng nói “không học lễ, không chỗ đứng”, không lễ phép thì rất có thể không có chỗ đứng trong xã hội.

Trong khóa trình của mấy ngày trước, tôi cũng từng chia sẻ qua với các bạn. Bởi vì lúc tôi còn nhỏ đã dưỡng thành một thói quen, đó là chỉ cần có người lớn đến nhà, khi tai tôi nghe thấy tiếng của họ, bất kể đang làm việc gì thì tôi nhất định sẽ đi đến trước mặt họ, sau đó nói: “Con chào chú, con chào dì!” Nụ cười của các bạn rất giống chú của tôi. Trẻ nhỏ có lễ phép thì người lớn chắc chắn sẽ rất vui, khi tôi ngẩng đầu lên, tôi thấy họ rất vui và tôi cũng rất thỏa mãn. Bởi vì khi một người đang làm việc có đức hạnh, thực ra niềm vui của họ đã phát ra từ trong nội tâm. Có thái độ lễ phép này, tôi bỗng nhiên cảm nhận được, hóa ra một người có thể gặp được quý nhân hay không thì từ nhỏ đã quyết định rồi. Bạn có tin không?

Tôi mở buổi tọa đàm giữa phụ huynh và thầy cô giáo, tôi nói với họ là: “Con bạn sau này có thể gặp được quý nhân hay không, bây giờ tôi có thể đoán được.” Họ đều tròn mắt nhìn tôi, bởi vì người hiện nay rất thực tế, khi nhắc đến

con cái có thể gặp quý nhân là họ rất chú tâm. Con cái có lễ phép thì đi đến đâu cũng sẽ được mọi người yêu mến; ngược lại, nếu con cái không có lễ phép thì không những không thể gặp được quý nhân, không được nhiều sự trợ giúp, mà trong lời nói, hành vi còn có thể tạo thành rất nhiều sự cản trở. Chúng cảm thấy rất kỳ lạ, “tại sao mọi người nhìn mình đều cảm thấy chướng mắt”, bản thân chúng cũng không biết tại sao. Cho nên, lễ phép rất quan trọng.

Thưa các bạn, lễ phép quan trọng như vậy, phải dạy từ khi nào? Tôi cũng hỏi các phụ huynh rằng: “Thì được thêm hai điểm quan trọng hay là dạy các em thái độ làm người, làm việc quan trọng?” “Làm người, làm việc!” Phụ huynh đều cảm thấy làm người, làm việc quan trọng, nhưng phần lớn thời gian họ tiêu tốn vào điều gì của con cái? Vào điểm số của con cái. Cho nên việc quan trọng thì không thể trì hoãn nữa, còn trì hoãn nữa, khi các em quá lớn thì thói quen đã trở thành tự nhiên. Vì thế, rất nhiều việc không thể chậm một giây, tôi cũng sốt ruột thay cho mọi người, bởi vì tôi chưa có con. Cho nên, nhất định phải xem trọng những đức hạnh quan trọng có sự ảnh hưởng đối với cả đời con trẻ, như thế chúng sẽ nhận được nhiều sự trợ giúp.

Chúng ta hãy suy nghĩ xem, nếu như giao tiếp giữa người với người không có lễ phép thì sẽ xuất hiện những tình huống gì? Ví dụ, lần trước tôi leo lên Vạn Lý Trường Thành, trên đó có ghi: “Không lên Trường Thành, không phải hảo hán”, cho nên muốn làm hảo hán thì hãy leo lên Vạn Lý Trường Thành. Trên đó có những cửa chỉ có thể vừa đủ cho một người ở phía kia đi lại và một người chúng tôi phía bên này đi qua. Kết quả lúc đi qua cửa này, có rất nhiều người không giữ quy củ, đi chen vào đường phía bên đối diện. Kết quả đã xảy ra chuyện gì? Tất cả mọi người bị kẹt trong cửa này. Các thầy cô của trung tâm chúng tôi thấy vậy, không được rồi, bởi vì người phía sau không biết được tình hình ở đây, nên họ vẫn cứ chen lên tiếp, phía bên kia cũng cứ chen lên phía trước, đến lúc đó có thể sẽ xảy ra vấn đề. Thầy cô giáo của chúng tôi lập tức đứng ra, bắt đầu chỉ huy giao thông, yêu cầu những người chen ngang đó mau chóng quay lại xếp hàng, những người đó nhìn chúng tôi, còn cho rằng chúng tôi là ban quản lý Vạn Lý Trường Thành. Vì thế, có những lúc chúng ta cần phải đứng ra thì vẫn phải đứng ra, nếu không tình hình có thể sẽ như thế nào? Đến khi tình hình tệ đến mức bạn muốn làm cũng không thể làm được, do đó nắm bắt thời cơ rất quan trọng. Sau đó đi lại đã được thông. Cho nên đích thực, vô lễ thì giữa con người với nhau sẽ tự tư tự lợi và có khả năng sẽ xảy ra xung đột.

Vừa rồi tôi đến núi Thiên Mục ở Hàng Châu giảng năm ngày, lúc chúng tôi lên núi, đúng lúc phía trước có hai chiếc xe đi tới, chúng tôi nhìn thấy liền chủ động tránh sát vào lề, nhường họ chạy trước, bởi vì chúng tôi nhìn thấy có hai chiếc xe. Chiếc xe thứ nhất chạy qua, người trên xe rất vui vẻ, vẫy tay chào, chúng tôi cũng vẫy tay chào lại. Cho nên khi một người có lễ phép thì nhất định sẽ khiến người khác cảm thấy như tắm gió xuân, vui như vậy tại sao không làm! Kết quả chúng tôi đợi một lúc, vẫn chưa thấy chiếc thứ hai chạy qua, cảm thấy rất khó hiểu, liền cử người đi đến xem sao. Kết quả chiếc xe thứ hai sớm đã dừng ở đó, cũng là đợi chúng tôi đi qua. Thế là chúng tôi liền cho xe chạy qua, người ngồi trên xe cả hai bên đều nở nụ cười rất tươi. Khi người với người đều lễ kính với nhau như vậy thì sẽ cảm thấy rất thoải mái. Trước khi lên núi, chúng tôi đã khảo sát dân tình, biết được người dân ở núi Thiên Mục rất đôn hậu, chất phác. Cho nên, chúng ta từ trong đời sống cũng thường có thể cảm nhận được: Biết lễ phép, biết nhường nhịn thì đường đời mới có thể thông suốt, mới không đến nỗi bị kẹt xe, bị xung đột. Thế nên, “dạy dân lễ kính, không gì bằng đức”, chúng ta hãy thực hành thân ái, thực hành lễ phép trong gia đình trước. Trước tiên chúng ta cùng đọc đoạn kinh văn:

Anh thương em, em kính anh, anh em thuận, hiếu trong đó. Tiền của nhẹ, oán nào sanh. Lời nhường nhịn, giận tự mất.

“*Anh thương em, em kính anh*”, anh em như cây liền cành, máu mủ tình thâm, là cùng cha mẹ sinh ra, cho nên anh em rất có khả năng là người thân đi cùng với chúng ta lâu nhất trên đường đời. Thiền sư Pháp Chiếu đã từng viết một *bài từ*¹ miêu tả tình nghĩa anh em:

*“Nhu cây liền cành thảy tốt tươi,
Đừng để lời nói tổn thương tình.
Mỗi lần gặp gỡ già hơn trước,
Mấy thời mới được làm anh em.
Anh em cùng ở nhần liền an,
Đừng vì chuyện nhỏ khởi tranh chấp.
Con cái trước mắt là anh em,
Để lại gương tốt con cháu xem.”*

“*Nhu cây liền cành thảy tốt tươi*”, anh em giống như những cành cây mọc ra từ trên cùng một thân cây. “*Đừng để lời nói tổn thương tình*”, giao tiếp qua lại

¹ Một thể văn vần (theo Từ điển Trần Văn Chánh).

giữa người với người, giao tiếp trong gia đình thì thường dùng nhất chính là ngôn ngữ, vì vậy trong ngôn ngữ cần phải mềm mỏng, phải hòa nhã, tuyệt đối không nên nói nặng lời. Cho nên, Đệ Tử Quy của chúng ta mới nói: “Lời nhường nhịn, giận tự mất”, sự xung đột giữa người với người, hơn phân nửa đều do điều gì? Nói chuyện không hợp nhau. “Mỗi lần gặp gỡ già hơn trước”, thật sự sau khi chúng ta đến ba, bốn mươi tuổi, mỗi lần nhìn thấy anh chị em cũng đều có chút cảm giác là “tóc của anh lại bạc nhiều hơn nữa rồi!” Cho nên “Mấy thời mới được làm anh em”, chúng ta càng lớn tuổi, chúng ta đường đời chúng ta cũng sắp đi hết rồi, phải cố gắng quý trọng tình nghĩa này. Vì vậy “anh em cùng ở”, cùng ở chung với nhau, “nhẫn liên an”, phải biết nhường nhịn, khiêm nhường lẫn nhau. “Đừng vì chuyện nhỏ khởi tranh chấp”, không nên vì một chuyện rất nhỏ mà tranh chấp nhau. “Con cái trước mắt”, hiện nay anh chị em đều có con cái rồi, chúng lại có anh chị em của mình, nên chúng ta là người đời trước cần phải làm nên tấm gương “anh thương em, em kính anh” thì mới có thể “để lại gương tốt”, làm tấm gương tốt cho con cháu xem. Bài từ này của thiền sư Pháp Chiếu đáng để chúng ta nghiền ngẫm thật tỉ mỉ.

Bài này khiến tôi nhớ đến lời cô giáo Dương Thục Phân đã từng nhắc với tôi, cô nói anh chị em đích thực là như cây liên cành, cô sẽ nghĩ phải làm sao để cho cha cảm thấy vui vẻ, hạnh phúc nhất. Cô nói chỉ có con cháu ngoan hiền, hiếu thảo, con cháu đều phát triển tốt đẹp mới có thể khiến cho cha cô được an ủi. Bởi vì cô có tấm lòng như vậy, hy vọng cây đại thụ của cha mẹ cô, cành lá có thể càng ngày càng sum suê, nên lúc cô còn rất trẻ đã bắt đầu dạy những người cháu của mình học kinh điển thánh hiền, còn dạy viết thư pháp nữa. Cô Dương có mười tám người cháu cùng thế hệ, tổng cộng mười tám người, mười tám người cháu đều từng được cô dạy dỗ. Bởi vì cô có tấm lòng như vậy, nên thế hệ sau của gia đình cô vô cùng ưu tú, rất nhiều người là giáo viên, còn có một số người làm bác sĩ. Thật sự, muốn một gia tộc có thể tốt lên, tất nhiên người lớn phải như thế nào? Phải dẫn đầu làm gương, phải thật tâm biết hy sinh. Cho nên “anh thương em, em kính anh” không chỉ ở thế hệ của họ, mà còn kéo dài “anh thương em, em kính anh” này đến đâu? Đến con cháu đời sau. Cô Dương không có con cái, nhưng mỗi lần đến ngày lễ của mẹ, ngày lễ của cha, nhà của cô rất đông vui, bởi vì cô có đến mười tám người cháu, có lẽ đông con hơn các bạn một chút. Tôi ở nhà của cô được nửa năm, khi đến những ngày lễ này đều đặc biệt đông vui, những người cháu được cô dạy bảo này thật sự rất hiếu thảo với cô.

Ngoài ra, tôi còn có một người anh kết nghĩa, anh ấy cũng sống ở Đài Trung. Anh chị em của anh ấy cũng rất yêu thương nhau, thứ bảy và chủ nhật, hề có thời gian, không cần hẹn trước, họ đều chủ động về bên cạnh cha mẹ. Bởi vì cha của anh mất sớm, nên nửa đời còn lại của mẹ anh đều do anh chị em của anh thường xuyên bầu bạn cùng bà. Mẹ của anh ấy mấy năm trước cũng đã qua đời, lúc bà qua đời tôi cũng có đến tham dự tang lễ. Sau khi tham dự tang lễ tôi rất cảm động, bởi vì tôi nhìn thấy thế hệ sau của anh, những người cháu của anh đều có tố chất rất tốt, bởi vì anh chị em của anh yêu thương nhau như vậy, đã làm nên tấm gương tốt cho thế hệ sau. Tôi có thói quen là khi nhìn thấy kết quả thì phải tìm cho ra nguyên nhân. Sau đó anh ấy nói với tôi, khi mẹ anh qua đời, nội tâm anh cảm thấy trọn vẹn. Tại sao vậy? Bởi vì cuộc sống hơn mười năm nay của anh, anh đã kiên quyết từ chối rất nhiều cuộc xã giao vô vị, dành tất cả thời gian để ở bên mẹ. Khi mẹ anh qua đời, anh cảm thấy rất an ủi, cảm thấy sự lựa chọn của anh là chính xác. Do đó, nên “anh thương em, em kính anh” nhất định có thể “để lại gương tốt cho con cháu xem”.

Tình cảm anh chị em của người thời xưa, cũng khiến cho rất nhiều người cảm động đến rơi lệ. Vào thời nhà Tấn, có một cậu bé tên là Dữu Cồn, lúc đó trong thôn của họ có bệnh ôn dịch, anh em của Dữu Cồn đã chết mấy người, một người anh khác cũng đang bị bệnh nằm trên giường, tất cả người lớn của em muốn dắt theo một số đứa trẻ mau chóng bỏ đi nơi khác. Kết quả Dữu Cồn không chịu đi, em nói: “Con không thể bỏ mặc anh trai của con đi mà không có người chăm sóc.” Các trưởng bối của em khuyên bảo nhiều lần rằng: “Nơi này quá nguy hiểm, chúng ta đi thôi.” Em liền nói với những trưởng bối này: “Con khi sinh ra đã không sợ bệnh, mọi người hãy để con ở lại.” Những vị trưởng bối này không lay chuyển được em liền bỏ đi. Em còn nhỏ như vậy nhưng tự mình sắc thuốc cho anh trai, nửa đêm cũng thường hay đứng trước linh vị của các người anh đã mất đau buồn khóc lóc, thương cảm. Nhờ tấm lòng yêu thương anh em này của người em, mà bệnh của người anh đã khỏe trở lại như một kỳ tích. Thừa các bạn, tại sao bệnh này có thể khỏe trở lại được? Đó là do tình thương yêu, quan tâm này chắc chắn đã khiến cho hệ thống miễn dịch của người anh được nâng lên. Người Trung Quốc đối xử với virus gây bệnh, không phải là đánh nhau với chúng, giống như không đội trời chung với chúng, người Trung Quốc gọi là giải độc, người Trung Quốc không gọi là tiêu diệt. Khi tâm niệm của chúng ta rất thuần chánh thì tự nhiên virus sẽ dần dần chuyển hóa. Vì vậy, tâm yêu thương có thể giải độc, tâm

từ bi cũng có thể giải độc. Sau đó trưởng bối và cha mẹ em trở về, nhìn thấy hai anh em vẫn còn sống, đều vô cùng vui mừng an tâm.

Từ câu chuyện này của Dữu Cồn, chúng ta cũng có thể nhận ra được, tuy tuổi tác của em còn nhỏ, nhưng em cũng từng đọc qua sách thánh hiền. Cho nên trong giá trị quan nhân sinh của em, còn có một việc quan trọng hơn cả mạng sống, đó là việc gì? Đạo nghĩa. Cho nên, hy sinh vì nhân, xả thân vì nghĩa, bởi vì giữ tâm của bậc thánh hiền là đạo nghĩa hơn cả mạng sống. Do họ giữ tâm như vậy, nên mới có thể viết ra được những câu chuyện xúc động lòng người, mà mấy ngàn năm sau khi người nghe đến vẫn vô cùng cảm động, và cũng có rất nhiều chuyện phát triển vô cùng viên mãn. Đây là thái độ đối với anh em của Dữu Cồn vào thời nhà Tấn, tình anh em còn hơn cả mạng sống của mình.

Vào thời nhà Đường, có một vị đại thần tên là Lý Tích, thực ra ông vốn không phải họ Lý mà là họ Từ (chữ từ có bộ xích), nhưng bởi vì ông có công lao rất lớn đối với quốc gia, nên Lý Thế Dân mới ban tặng cho ông theo họ vua và gọi là Lý Tích. Buổi sáng chúng ta đã nói đến Lý Thế Dân, ông thật sự tôn kính người hiền đức, làm được rất thành công. Có một lần Lý Tích bị bệnh, ngự y nói cần phải có râu người để làm thuốc dẫn, Đường Thái Tông nghe xong, lập tức rút dao ra cắt một đoạn râu của mình đưa cho ngự y. Câu chuyện này truyền đến tai của Lý Tích thì như thế nào? Rất cảm động, lập tức quỳ xuống trước mặt hoàng thượng, cảm tạ hoàng thượng đã đối xử chân thành với ông như vậy, đây thật sự có thể nói là: “Anh hùng quý trọng anh hùng.” Lý Tích ngoài là một trung thần ra, tất nhiên cũng là một người con hiếu thảo, và cũng rất yêu thương anh em, bởi vì chúng ta biết, đức hạnh của một người đều được xây dựng trên nền tảng của hiếu và đề.

Lúc đó tuổi của Lý Tích cũng đã rất cao, ông có một người chị gái, lúc chị ông bị bệnh, ông đến thăm chị. Nhìn thấy chị mình đang nấu cháo, ông liền tự mình giúp chị nấu cháo, bảo những người hầu lui ra. Người làm quan lớn thời xưa tước mạo đều như thế nào? đều có một bộ râu rất dài. Khi Lý Tích nấu cháo, bởi vì gió rất lớn, không cẩn thận nên bị lửa cháy vào râu, ông vội vàng dập tắt lửa. Chị của ông đứng bên cạnh nhìn thấy liền nói: “Em à, em việc gì phải khổ vậy? Người hầu trong nhà nhiều như vậy, em bảo họ làm là được rồi, không nên tự mình ở đó vất vả như vậy.” Lý Tích trả lời rằng: “Chị à, tuổi tác của chị đã cao như vậy rồi, không biết em còn bao nhiêu cơ hội có thể chăm sóc cho chị nữa.” Cho nên thưa các bạn, trong lúc Lý Tích nấu cháo cho chị thì trong lòng tràn đầy

lòng biết ơn, luôn luôn nhớ trong quá trình trưởng thành chị đã dìu dắt và giúp đỡ ông bao nhiêu lần, ông đều ghi nhớ trong lòng.

Tôi cũng rất may mắn, có hai người chị, luôn đặc biệt chăm sóc tôi. Chị hai và tôi học cùng một trường đại học, tôi nhớ vào lúc đó sức khỏe của tôi không tốt, phải uống thuốc đông y. Thang thuốc đông y đó rất lớn, phải sắc hơn một giờ đồng hồ, từ một nồi nước lớn đem sắc lại còn một chén nhỏ. Lúc tôi học đại học năm thứ nhất thì ở ký túc xá, trong ký túc xá có cho sắc thuốc không? Vậy thì nhất định sẽ phá hoại mối quan hệ với người khác, mọi người nhất định sẽ đem bảng kháng nghị đến trước cửa phòng tôi để phản đối, cho nên tôi không cách nào sắc thuốc được. Chị tôi ở bên ngoài trường, mỗi ngày chị giúp tôi sắc thuốc hai lần: Sáng một lần, tối một lần. Sau khi sắc thuốc xong, chị phải đi rất xa từ ngoài cổng trường vào, bởi vì ký túc xá đều nằm ở góc xa nhất của sân trường đại học, phải đi một đoạn đường rất xa, còn bung một chén thuốc nóng hổi như vậy, đến khu ký túc xá nam của chúng tôi, phía trước còn ghi một dòng chữ: “Khách nữ xin dừng bước!” Chị không thể vào được, nên đi đến cửa sổ phòng tôi, sau đó gõ mấy cái ra hiệu bảo tôi: “Nào, ra uống thuốc!” Tôi nhìn thấy cảnh tượng đó thì bệnh cũng đỡ được một nửa, vội vàng chạy ra uống bát thuốc tràn đầy tình yêu thương, quan tâm của chị. Cho nên tình cảm của chị em tôi rất sâu đậm. Cũng bởi tình cảm chị em rất sâu đậm, nên thật sự cũng khiến cho cha mẹ tôi rất yên tâm, cho nên “anh em thuận, hiếu trong đó”. Bởi vì cha mẹ sẽ nghĩ, sau khi họ trăm tuổi, nếu anh chị em chúng nó có thể yêu thương nhau thì họ sẽ rất yên tâm.

Vì vậy, chỉ cần gia đình tràn đầy tình cảm “anh thương em, em kính anh” này thì tin là gia tộc nhất định sẽ phát triển rất tốt. Hơn nữa, phong khí “hiếu để” này không chỉ làm cảm động lòng người, mà ngay cả vật nuôi trong gia đình cũng sẽ bị cảm động, bạn có tin không? Vào thời nhà Tống, có một người đọc sách tên là Trần Phưởng, con cháu 13 đời của gia đình họ đều cùng sống chung một nhà, trong nhà có hơn 700 nhân khẩu. Họ cũng rất tuân thủ di huấn của tổ tiên là không ra ở riêng, hơn nữa cũng không thuê người giúp việc, mọi công việc đều tự mình làm, làm như vậy có tốt không? Tốt. Trước đây chúng ta cũng đã nói qua, thật sự để con cái lao động nhiều hơn thì chúng mới biết cảm ơn, do đó lao động rất quan trọng. Hiện nay, nếu con cái tiêu tiền rất nhiều, chúng sẽ xa xỉ; không làm bất kỳ việc nhà gì, chúng sẽ trở nên như thế nào? Lười biếng; chúng vừa xa xỉ, vừa lười biếng, lười biếng sẽ tạo thành tính ỷ lại, sau đó lại không biết cảm ơn. Bạn xem, một người không siêng năng cần cù thì có thể sẽ dẫn đến rất nhiều thói quen xấu.

Người lớn có kiến thức sẽ thấy được ảnh hưởng của những sự việc này đối với con cái họ về sau, thì họ sẽ kiên trì.

Tiên sinh Tăng Quốc Phiên, vào thời nhà Thanh, ông được xem là một trong những người Hán làm quan to nhất triều Thanh, làm tổng đốc của bốn tỉnh, tổng đốc quản lý bốn tỉnh. Chức vị cao như vậy, nhưng gia quy của ông là việc nhà của tất cả con cái, việc thuộc bổn phận của chính mình đều tự mình làm. Quyết định này có quan trọng không? Quan trọng. Cho nên con cháu đời sau của tiên sinh Tăng Quốc Phiên, đến nay đã mấy trăm năm mà không suy bại. Đai Loan chúng ta có một người con cháu của ông, cũng rất thành công, tên là Tăng Sĩ Cường, cũng thường hay đi các nơi để diễn giảng. Vì vậy, truyền thừa gia phong vô cùng quan trọng.

Khi con người có rất nhiều tiền, lại có quyền thế, họ chỉ cần không có nguyên tắc thì gia đạo tất nhiên trong mấy đời chắc chắn sẽ suy bại. Chúng ta nghiên cứu con cháu đời sau của Lâm Tắc Từ, của Tăng Quốc Phiên, của Phạm Trọng Yêm thì nhất định sẽ hiểu được, những gia quy đó của họ thật sự có tầm nhìn rất sâu xa. Mà gia phong thường chỉ hai ba đời đã suy bại, phần lớn là thuộc về gia đình thương nhân, bởi vì con người một khi có tiền sẽ cảm thấy điều gì là lớn nhất? “Có tiền mua tiên cũng được”, câu nói này sai rồi! Bởi vì khi họ vừa có tiền thì họ sẽ coi thường người có học: “Anh đọc sách nhiều như vậy có gì là tài giỏi đâu, anh lại không có cuộc sống thoải mái bằng tôi.” Thường ý vào giàu có khinh thường người khác như vậy thì ai đã học được? Con cái của bạn sẽ tiếp thu triệt để.

Có một quyển sách rất hay, tên là Bảo Phú Pháp, là phương pháp làm thế nào thật sự khiến của cải của bạn có thể kéo dài đến con cháu đời sau. Chỉ một mình bạn giữ được thì không có gì tài giỏi, bởi vì bạn giữ được nhưng có thể mang theo được không? Hai bàn tay trắng chẳng mang được gì; làm sao khiến con cháu đời sau thật sự có phước, có tuệ, đó mới là bản lĩnh. Cháu ngoại của tiên sinh Tăng Quốc Phiên là tiên sinh Nhiếp Vân Đai, ông ấy sống ở Thượng Hải thời gian dài. Thưa các bạn, Thượng Hải là nơi vô cùng phồn hoa, có rất nhiều thương nhân giàu có nhất nước, ông ở nơi đó mấy chục năm, chứng kiến rất nhiều người giàu có trong một đời, hai đời thì bị suy bại, cho nên ông đi tìm xem nguyên nhân là do đâu?

Trong số đó có một người thương nhân họ Chu, ông ấy mở ngân hàng tư nhân, khắp nơi đều có chi nhánh, rất nhiều tiền, của cải đến mấy trăm vạn lượng bạc. Kết quả là một vị chủ quản tại một chi nhánh ngân hàng của ông, nơi đó xảy

ra lũ lụt, cho nên địa phương rất nghèo khổ, vị chủ quản của chi nhánh này đã quyên tặng 500 lượng giúp ông. Mấy trăm vạn lượng mà quyên tặng 500 lượng có nhiều không? Không nhiều, nhưng người chủ quản này bị ông chủ họ Chu mắng như tát nước vào mặt: “Sao anh lại lấy tiền của tôi đi quyên tặng?” Ông chủ họ Chu này nói, ông chỉ có một phương pháp giữ được tài sản, đó là tiền vào trong túi của ông thì ông không cho nó chảy ra ngoài nữa, chính là một chữ “tích”, tích tài.

Thưa các bạn, tích tài thì sẽ như thế nào vậy? Hại đạo, tổn hại bốn phận làm người, “tích tài hại đạo”. Tục ngữ nói “một nhà no ấm ngàn nhà oán”, nhà bạn có tiền như vậy, hàng xóm bên cạnh sắp chết đói mà bạn không đi cứu giúp thì họ sẽ rất oán hận bạn. Đúng lúc mấy ngày sau nhà bạn bị cháy thì sẽ xảy ra tình huống gì? Họ đều đứng đó (bạn xem lòng người đều hướng đến thì đã nói ra chân lý rồi), họ nhất định sẽ ở đó nói: “Quá tốt rồi, trời xanh có mắt!” Nhưng nếu bạn luôn có thể giúp đỡ họ, có thể trong đời sống, thậm chí trong việc giáo dục con cái họ, bạn có thể tận chút khả năng của mình thì họ sẽ luôn cảm niệm ân đức của bạn. Nếu bỗng nhiên nhà bạn bị cháy thì họ nhất định sẽ chạy cả trăm mét đến tranh nhau tát thùng nước đầu tiên, có đúng không? Bởi vì khi bạn chân thành cho đi, nên đối phương chắc chắn sẽ cảm nhận được, và họ nhất định sẽ luôn ghi nhớ trong lòng: “Chỉ cần có cơ hội mình nhất định phải báo đáp.” Đó gọi là “thương người thường được người thương, kính người thường được người kính”, cho nên chúng ta nhất định phải cố gắng thể hội trí tuệ của các vị thánh hiền Trung Quốc xưa.

Thế nên tiền là thông tài, người Trung Quốc nói “có nước thì có tài”, nếu nước không chảy đi thì sẽ như thế nào? Bốc mùi hôi thối. Nếu như tiền không lưu động thì sẽ sinh ra tác dụng phụ. Vị thương nhân họ Chu này đến lúc ông ấy lâm chung, lúc đó là những năm đầu Dân Quốc, tài sản của ông đổi thành tiền được ba mươi triệu đồng, có nhiều tiền không? Rất nhiều. Ông có mười người con cháu, ông liền đem ba mươi triệu chia thành mười phần, mỗi người được ba triệu đồng. Cuối cùng tiên sinh Nhiếp Vân Đài quan sát thấy, trong thời gian mấy chục năm ngắn ngủi, toàn bộ mười người con cháu này của ông đều suy bại hết, tất cả tiền tài đều tiêu xài hết, thậm chí có người ra đường xin ăn. Trong số đó có một, hai người vẫn khá có tu dưỡng, nhưng tiền tài cũng đều tiêu tán hết, đã khá có tu dưỡng rồi nhưng vẫn không thể giữ được tiền.

Từ câu chuyện này, chúng ta cũng thể hội được lời trong kinh Dịch nói chân thật không giả dối, kinh Dịch nói “nhà tích điều thiện, ắt thừa niềm vui”,

“nhà tích điều bất thiện” thì ắt có thừa tai ương giáng xuống. Từ chỗ này chúng ta cũng có thể hiểu được, thấy người này làm người cũng không tệ lắm, nhưng tại sao họa đến dồn dập vậy? Có khả năng là một số tai ương còn sót lại của tổ tiên vẫn chưa trả hết, vào lúc này bạn nên khuyến khích họ phải kiên trì hành thiện, nhất định có thể xoay chuyển được tình thế; đợi khi tai ương tiêu trừ hết rồi thì chắc chắn sẽ có thiện báo hiện tiền. Có kiến thức như vậy thì mới có thể sinh ra con cháu tốt, cho nên Tăng Quốc Phiên cũng được, Trần Phưởng cũng được, họ đều hiểu được nhất định phải để con cháu biết lao động nhiều hơn, cho nên họ đều không thuê bất kỳ người giúp việc nào.

Mỗi lần ăn cơm đều là 700 người cùng quây quần ăn chung với nhau, nhất định rất đông vui. Nhà của họ nuôi khoảng 100 con chó, một trăm con chó này nhất định phải đợi đến khi toàn bộ có mặt đủ thì chúng mới chịu ăn, có một câu để miêu tả cảnh tượng này: “Một con chưa đến, cả đàn không ăn.” Phong khí “hiếu ễ” này đã cảm động đến đàn chó của gia đình họ. Khi bạn là hàng xóm của họ, bạn nhìn thấy cảnh tượng này thì sẽ như thế nào? Cảm động. Ngoài cảm động ra thì sao? Chúng ta không thể không bằng đàn chó này, bản thân còn ở trong nhà cãi nhau ầm ĩ. Cho nên, cảnh tượng đẹp này đã truyền đến tai hoàng đế, hoàng đế rất cảm động, lập tức miễn cho gia đình họ tất cả lao dịch, tức là người dân có khi phải đi làm một số công việc lao dịch như giúp quốc gia xây một số công trình, bởi vì hoàng đế cảm thấy gia tộc này là tấm gương tốt cho nên cũng miễn trừ lao dịch cho họ. Bạn xem, đức hạnh của con người sẽ cảm động đến loài chó. Có một số người nói: “Tôi không tin.” Con người hiện nay đều rất khó tin những chuyện cảm ứng này, vì sao vậy? Bởi vì họ đều dùng tâm của tiểu nhân: “Tôi không thấy cảm ứng, tại sao họ lại có?” Đều không nghĩ đến chỗ giữ tâm của những vị Thánh triết này.

Vào thời nhà Minh, có một người đọc sách tên là Bao Thực Phu, ông dạy học ở trường tư thực được một thời gian thì muốn về nhà thăm cha mẹ. Trên đường đi về nhà ông gặp phải một con hổ, nó lập tức ngoạm lấy ông, tha ông đến một nơi khác để chuẩn bị ăn thịt ông. Bao Thực Phu cũng không sợ hãi, bởi vì người đọc sách thời xưa đều biết “sống chết có số, phú quý do trời”, nên đối mặt với sống chết không hoảng sợ. Nhưng ông rất thành khẩn quỳ xuống nói với con hổ này rằng: “Tôi bị bạn ăn thịt là số mạng của tôi, nhưng vì hiện nay tôi còn cha mẹ hơn 70 tuổi phải phụng dưỡng, bạn có thể để cho tôi phụng dưỡng cha mẹ xong, rồi tôi sẽ trở lại cho bạn ăn được không?” Tấm lòng hiếu thảo này của ông đã khiến cho con hổ hung dữ nhất cũng phải cảm động, con hổ này liền bỏ đi.

Cho nên người địa phương đặt tên cho nơi đó là “đồi bái hổ”, chính là để kỷ niệm Bao Thục Phu ở nơi đó cầu khẩn hổ, hy vọng hổ để ông có thể quay về phụng dưỡng cha mẹ. Ngay cả loài hổ hung dữ nhất cũng biết cảm động, vậy thì đối với loài chó trung thành nhất thì đâu có gì khó khăn! Không chỉ có động vật có thể cảm động, không chỉ thực vật có thể cảm động, mà trời đất vạn vật đều có thể cảm động, cái gọi là: “Vạn vật giao cảm, do thành do trung”, chân thành đến cực điểm thì trời đất cũng sẽ cảm động.

Vào thời nhà Nguyên có một người đọc sách tên là Lý Trung, hiếu hạnh của ông nổi tiếng khắp cả nước, lúc đó thôn làng nơi ông sinh sống xảy ra động đất lớn, toàn bộ nhà cửa đều bị đổ sập, tâm chấn đi đến đâu nhà cửa đều đổ sập đến đó, nhưng khi đến nhà của ông thì tâm chấn chia thành hai nhánh, sau khi đi qua nhà ông rồi thì hai tâm chấn lại hợp thành một nhánh. Đây là chuyện có thật được ghi chép trong lịch sử, chúng ta không thể không tin. Trong Trung Dung có nói: “Họa phước sắp đến”, họa phước của một người, dựa vào đâu có thể phán đoán được họa hay phước sắp đến vậy? “Họa phước sắp đến, thiện ắt biết trước là gì, bất thiện ắt biết trước là gì?” Nếu như là thiện thì biết điều gì? Là phước hay là họa? Là phước, bất thiện là họa. Cho nên, hiếu hạnh của ông ắt giúp ông tránh khỏi được kiếp nạn này, chúng ta phải tin tưởng chân lý này, để chúng ta có thể đi hết cuộc đời của chúng ta một cách thẳng thắn vô tư, quang minh chính đại. Thưa các bạn, bạn có lòng tin rằng cuộc đời mình chắc chắn có thể gặp dữ hóa lành hay không? Có lòng tin hay không? “Có!” Tốt, hãy tự thưởng cho mình một tràng pháo tay khích lệ!

“*Anh em thuận, hiếu trong đó*”, giữa người với người làm sao chung sống hòa thuận? Chúng ta hãy suy nghĩ xem, ví dụ gia tộc của Trần Phưởng có đến 700 người vẫn chung sống hòa thuận, chúng ta hiện nay trong nhà có mấy người? Có ba người mà đã không hợp nhau rồi. Cho nên, thật sự chúng ta thụt lùi không ít! Thậm chí chưa có con, mà hai vợ chồng cũng đã cãi nhau tới mức không thể giảng hòa. Thế nên bạn xem, người ta có thể bao dung được 700 người, đó thật sự là học vấn lớn! Chung sống hòa thuận là kết quả, vậy nguyên nhân do đâu? Nhân là “đối xử bình đẳng” mới có thể được hòa thuận; đối xử bình đẳng, đây là nhân. Bình đẳng, bởi vì “bình” nên lòng người như thế nào? Cũng bình, lòng người bình mới không sinh tranh chấp. Cho nên, dạy con cái của mình thì nhất định phải nắm vững một nguyên tắc, đó là tuyệt đối phải quan tâm bình đẳng, tuyệt đối không được đối xử tốt với con cả, còn đối xử với con thứ lại kém hơn một chút. Trong lịch sử mấy ngàn năm của Trung Quốc, rất nhiều người bởi vì cưng chiều

một người con nào đó, mà cuối cùng tạo thành kết quả như thế nào? Rất nhiều anh em tranh đấu lẫn nhau, bởi vì lòng người bất bình thì sớm muộn gì cũng sẽ có tranh chấp.

Chúng ta lại suy nghĩ sâu xa thêm, ví dụ nói hiện nay chúng ta đối với đứa bé này tương đối tốt thì có giúp được gì cho nó không? Bạn đối với chúng tương đối tốt, chúng nhất định sẽ đối tốt với bạn phải không? Sai rồi. Bạn quá cưng chiều chúng thì chúng sẽ càng ngày càng ích kỷ, vậy là bạn đã hại chúng; còn đứa trẻ mà chúng ta không để ý đến thì trong lòng sẽ rất bất bình, có khi sẽ trở nên tiêu cực. Vậy thì bạn đã hại cả hai, như vậy là không có lý trí, cho nên “bình” rất quan trọng. Tuy tôi là con trai độc nhất trong gia đình, nhưng cha tôi đối xử với ba chị em chúng tôi rất bình đẳng, ví dụ như lúc khen thưởng đều thưởng giống nhau, không có thưởng cho tôi nhiều hơn, nếu không đến lúc đó tôi sẽ ỷ được cưng chiều mà kiêu ngạo.

Vào thời nhà Minh, có một người đọc sách tên là Trịnh Liêm, gia tộc của họ bảy đời sống chung trong một nhà. Thời đại này của chúng ta nghe nói nhiều nhất là mấy đời? Ba đời, quá ít rồi. Tôi ở Đại Lục có nghe nói năm đời sống chung một nhà, Trịnh Liêm là bảy đời sống chung một nhà. Minh Thái tổ Chu Nguyên Chương rất khâm phục ông, đã ban tặng cho ông một tấm biển ghi là “*Thiên hạ đệ nhất gia*”. Bao nhiêu người vậy? Hơn 1.000 người, khoảng 1.000 người. Đã ban tặng tấm biển này, còn tặng cho ông hai quả lê lớn, Minh Thái Tổ cũng rất thú vị, ông nghĩ: “Ta tặng ông hai quả lê, thử xem ông chia cho 1.000 người thế nào?”, còn phải cảm y vệ đi theo sau, để xem thử Trịnh Liêm xử lý sự việc này ra làm sao. Thưa các bạn, bạn sẽ xử lý như thế nào? Chúng ta nghĩ thử xem, tiết học sau sẽ cùng nhau thảo luận, cảm ơn mọi người!